

IMMANUEL!

DISPUTATIO IN- AUGURALIS Practicae Philosophiae partium

constitutionem curtâ & succinctâ explica-
tione enodans :

QUAM

Divinâ providentiâ sic disponente;

UT ET

Venerando Collegio Philosophico in Celeberrimâ, quæ Aboæ
est, Academiâ CHRISTINEâ consentiente & approbante;

SUB DIRECTIONE

Praclarissimi VIRI,

DN. M. ANDRÆ THURONII

Log: Profesi: Pub: Perinsignis, nec non Facult.

Philosophicæ h. t. Decani Spectabilis, Præceptoris &

Promotoris ætatem devenerandi :

*Pro Magisterij insignibus ac privilegijs obtinendâ, Corda-
torum censura publicè eventilandam offert, modestèq; proponit*

DANIEL OLAI ANXELIUS SMO-

landus S. = R. = M:is Alumnus.

Monitum.

Qui cupis ærium virtutis vifere culmen;

Otia detrecta, disce labore frui.

In Auditorio Majori, ad diem 25. Junij Anno 1659.
horis antemeridianis.

A B O Æ

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Admodum Reverendo & in Christo Patri Eminentissimo

**DN. ZACHARIÆ P. LUN-
DEBERGIO**, Theologo maximè eximio;
Amplissimæ Diœcesios Wex: Episcopo Gravissimo, Mecœna-
ti ac Patrono suo magnoperè suspiciendo summâque ani-
mi reverentiâ æternum observando, honorando.

U T E T

Ceteris R:dis, Clarissimis atq; Solertissimis VIRIS,
Synedrij Ecclesiastici Wex: ASSESSORIBUS Di-
gnissimis; **Regij Gymnasij ibid. LECTORIBUS** Dex-
terrimis, ut olim præceptoribus fidelissimis; ita nunc Fauto-
ribus ac Promotoribus omni honoris cultu venerandis.

Simul atq;

Per universam Diœcesin Reverendis, Venerabilibus & Humanis: Dn.

DN. PASTORIBUS, N.N. eorumq; **COMMUNI-
STRIS** N.N. Fautoribus & Benefactoribus indidèm certissimis.

N E C N O N

Spectatiss: Aequis: ac Prudentissimis VIRIS,

DN. PETRO E. Broberg	DN. ERICO Schwing/
per Finn. Reg. vectigalium	antehac Legionis milit: ped:
Inspectori fideliss. Fautori &	Logistæ maximè industrio,
promotori; ut & Nutritio suo	faut. & benefactori sing. ob-
propensissimo.	servantiâ prosequendo.

DN. SVENONI N. RY-	DN. JONÆ P. Ålbårg/
DENIO Civ. Aboënsis Syn-	Legionis ped. etiam Logistæ
dico perindustrio, faut. & po-	eximio, amico & conterra-
pulari honorando.	neo amando.

*Dissertationem hanc solennem, cum promotionis spe fretus,
tùm beneficiorum in se benignè collatorum memor, eâ
qua par est animi submissione, consecrat, dicat, dedicat*

Author & Resp.

Comite Spiritu auxilij, veritatis & consilij.

SECTIO PRIMA

Ethicam, generalem practicæ

Philosophiæ partem conspiciendam sistit.

P R Æ C E P T A.

- I. *Ethica est prudentia hominem in genere virtutibus informans, ut Summo Bono civili fruatur.*
- II. *Dividitur in partem, quæ de Summo hominis Bono; & partem, quæ de virtutibus ceu medijs ad illud ducentibus agit. Illa εὐδαιμονολογία; Hac verò ἀρετολογία dici consuevit.*

Ἐξηγῆσις

Ad

Præcepta in genere.

Tanta *Ethica* est excellentia, ut saniorum ubique gentium inter *Philosophiæ partes* principem ferre locum sibi vendicet. *Hac* quippè hominem ad aureum virtutis clivum & summum collem pervenire facit, nihilq; tam est altum in humanâ vitâ quo *virtus* non valeat eniti; prætereà, *mentem & voluntatem* ab omni ἀταξία & enormitate liberat, à pravis affectibus & cupiditatibus purificat, perficit inquam intellectum *prudentiâ*; virtutibus moralibus *voluntatem* imbuunt, ut id velit, quod licitè & honestè possit; affectus dirigit, ut id cupiant, quod virtuosum, justum ac æquum; appetitus mo-

deratur, ut id tantum appetant & desiderent, quod recta ratio ex virtutum præscripto svadet: Imò locupletissimus est thesaurus verè suum possessorem ditans, ingens est Dei donum mortalibus concessum, ut ex salubrosis vitorum labyrinthis ad regiam *virtutis* viam sese convertant. Nihil dicam de usu, quem in communi vitâ rectè instituendâ habet, silentioque præteribo jurisprudentiam, quis enim tantâ mentis caligine suffusus, ut veris & certis *moralis Philosophia* fundamentis illam suffultam esse non præsentiscat. Quid multis? Vis & efficacia ejus tanta est, ut fontes & principia juris generalia tradat, quibus juris studiosi feciliùs in studio juridico progredi possint. Undè meritò appellatur *disciplina universalis*, tradens præcepta catholica & fundamenta vitæ honestè degendæ, quæ ad omnem vitæ conditionem tam publicam quàm privatam se extendunt. *Ubi officij locus est, ibi virtutis honestatisq;*, id est, *Ethica est usus*. Sed nulla est vitæ pars (Cic. verb. lib. 1.) off. neq; publicis, neq; privatis, neq; forensibus, neq; domesticis in rebus, neq; si tecum agas quid, neq; si cum alio contrahas, quæ vacare officio possit. *Ethica igitur disciplina generalis est.*

Ad Præceptum I.

In definitione exhibitâ notanda venit (1) ὁνομασία *λογία* seu nominis expositio. Ubi (α) παραγωγή sive vocis derivatio. *Ethica* vox origine Græca est, dicitur vel ratione subjecti ἀπὸ τῶν ἠθῶν, à moribus: propterea, quòd circa *hominum mores* ad *honestatem* informandos tota occupata; vel ratione causæ efficientis ἐκ τῆς ἔθης, ab assuetudine: eò, quòd crebro usu & assiduo exercitio mores homo sibi induat & conformet. (β) ὁμωνυμία seu vocis ambiguitas. Vox *Ethica* διττῶς accipitur, vel γενικῶς, pro totâ philosophiâ civili, cujus ambitu

ambitu Ethica specialitèr dicta, & Oeconomica, & Po-
 litica comprehenduntur; vel *ἡθικῶς*, pro generali Phi-
 losophiæ Practicæ parte, quam hic significationem ar-
 ripimus. (γ) *συνονυμία* seu vocis æquipollentia. Cujus
 loco varia adduci possunt *Ethica* præconia, utpotè:
 Disciplina morum, virtutum indagatrix, vitiorum expultrix, animi cultura
 & medicina, affectuum in homine moderatrix, appetituum humanorum
 directrix, omnium humanarum actionum excultrix, aliæq; his simi-
 lia. (2) *πραγματολογία* sive rei enodatio. Resolvitur
 data definitio (1) in *Genus*, quod patescit perlustrando
 numerum habituum principalium, undè petenda sunt
 genera. Cum *Ethica* nudâ non sit contenta cognitio-
 ne (ut disciplinæ Theoreticæ) sed *actione*, addiscimus enim
 eam ut felices vivamus, strictè itaq; & accuratè loquen-
 do nec scientia, nec sapientia, nec intelligentia venit
 salutanda. Propter se expetitur, benè vivere per se pul-
 chrum est; ars propriè propter aliud, E. nec ars. Re-
 linquitur E. quòd sit *prudentia, quæ habitus activus est*. Quod
 autem per *partem* etiam describi possit, id nobis ma-
 gnopère non officit, utrumque enim commodè de plu-
 ribus Ethicâ, Politicâ, Jurisprudentiâ, &c. in *quid* præ-
 dicatur, rectè dico, *Ethica est pars Phil. Practica, & Ethica*
est prudentia, si non totalis, attamen partialis. Atq; sic Pruden-
tia totum partibus essentialè est. (2) in *Differentiam*, quæ de-
 promitur partim à *proprio*, quo distinguitur à Polit. &
 œcon. voce *generaliter*; partim à *subjecto inhaesionis* gemi-
 no, *mediato*, quod est anima, & *immediato*, quod est in-
 tellectus practicus, ratione finis seu actionis ita dictus;
 partim *circa quod*, quod est appetitus rationalis; partim
adequato seu totali, quod est homo, quatenus scilicet in
 illius actiones rectitudo optata inducitur; partim deniq;
 à *sine*, tam *interno*, qui est hominem bonis moribus in-

formare, affectus regere, appetitus cohibere, quam ex-
tempo, qui est ipsum civiliter beare,

Ad Præceptum II.

Quia autem *Ethica* finem aliquem *subjecto* introducit per convenientia media, ideo pro ratione finis secunda venit. Est enim hic finis *Ethices felicitas*, aut summum hujus vite bonum, quod consistit in actione secundum virtutem, hæc verò actio virtutis introducenda est in hominem ut finis in *subjectum*, ad quem tendunt, velut ultimum scopum, omnia quæ in *Ethica* tractantur. Unde nascitur pars prior seu *ἐνδαιμονολογία*. Sed quoniam non sufficit, ut quis habeat finem præcognitum, nisi media & instrumenta ad finem obtinendum quoq; sint in promptu; requirenda proinde & media, quibus ad illum finem homo deducatur, quæ nihil sunt aliud quam virtutes, affectuum & perturbationum animi castigatrices. Hinc de hisce tam sollicitè & accuratè agitur in *Ethica*, atq; idipsum non alio fine, quam ut ceu medijs quibusdam corrigantur vitia, & acquiratur actionum honestas atq; integritas, quæ basis & fundamentum est felicitatis. Unde oritur pars posterior sive *ἀγρολογία*.

Ζητήσις

2. Ultra Philosophia pars princeps ac primaria?

1. Theoreticam respectu dignitatis objecti, & certitudinis demonstrationum palmam obtinere, inficias non imus; Practicæ verò ratione majestatis, regiminis ac usus prærogativam tribuimus. Hæc enim illi imperat, & quis ipse in Rep. locus debeat, præmonstrat: Sine hæc nec domus ulla, nec familia, nec civitas, nec Resp. nec hominum genus stare potest. Ea in improbos imò ipsos diabolos cadit; Hæc qui destituitur, nec vir bonus, nec bonus civis existere potest. Quæ exaltus quis veram demum profitetur Philosophiam

philam, cum nihil sit aliud ingenue Philosophari, quam virtutem factis declarare. Adde quod *Practica* propius accedimus ad Deum; præstantius enim est diligere Deum, quam eundem contemplari, & longè gratiores reddimur Deo per *prudentiam*, quam per *sapientiam*. In animam malevolam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, Sap. i. v. 4. Et nemo philosophari potest, nisi se quam maximè ab affectibus sejungat, plat. in phæd. Vid. hæc de re Lieb. Coll. Eth. exerc. i. q. i. Heid. Phil. mor; part. i. Nob. Gyll. Fasc. Eth. cont. i. l. m. i. q. 8. Coll. Eth. disp. i. th. 29. M. Ax. Kemp. Coll. Eth. disp. i. l. i. q. 4.

2. Num *practica philosophia rectè in partem communem & propriam dispescatur?*

R. Ratione tam *objecti* quam *finis*, diuturno orbis eruditū usu jam invaluit, *philosophia practica*, in partem *generalem* & *specialem* divisio. *Beatitudo* namq; *civilis* & *actiones humanae*, in quibus radiare debet *honestas*, duplici nobis apparent facie, *Generali* & *Speciali*. Illa *Ethica* nomine insignita, *generalia vite honestatis fundamenta* & *præcepta* tradendo *hominem* ut *κοσμοπολίτην* *virtutibus* instruit, ad *felicitem civilem* obtinendam; Hæc communia illa principia & elementa ad certam ac determinatā *societatis humanae* speciem, vel *domesticam* quod *Oeconomica* est, vel *civilem* quod *Politica*, distinctè applicat. Conf. Heid. Phil. mor; part. i. Nob. Gyll. Fasc. cont. Eth. l. i. q. 5.

3. Quānam *methodo philosophia moralis pertractari* gestiat?

R. *Disciplina practica*, quamvis non sint artes (ut impræsentiarum dispalescit) sed *prudentia*, distinctæ ab artibus, & fine & toto genere; tamen non aliā quam artes, *methodo* tradi amant: Idem ordo *Analyticus*, & his & illis constitutendis servit. Proindè earum est natura, ut *fine* tanquam

non n. habent res contrarias, quæ contrarias constituunt disciplinas. Easdem tamen esse non dicimus, sed diremptas (α) objecto, Theologia circa hominem salvandum occupatur, civemq. regni spiritualis instituit pium & religiosum; Ethica circa hominem bonis moribus instruendum, civemq. regni mundani efficit probum ac honestum. (β) fine, Theol. Beatitudinem spiritualem intendit; Eth. Beatitudinem civilem. (γ) efficiente, Theol. ex revelatione divinâ deducitur; Eth. ex rectâ ratione, quam solam normam agnoscit. Vid. Dithm: syst. Eth. lib. 1. q. 3. 4. Lieb. Coll: eth. exerc. 1. q. 4. 5. Heid: phil. mor: p. 1. VVend. phil. mor. lib. 1. c. 1. q. 5. 6. Nob. Gyll. Coll. Eth. disp. 1. M. Ax. K. Coll: Eth. disp. 1. f. 1. q. 8. 9.

7. An adolescens vel juvenis in sacrarium Ethices admittendus?

R. Adolescentem sive juvenem duplicis esse notæ: alterum *primarium* & *perfectum*, qui omnia quæ inculcantur, statim suis exprimendo moribus assequi valet; alterum *secundarium* & *minus perfectum*, qui nec omnia scit, nec ad usum vitæ exactè transfert, olim tamen actione plenius exprimendo progredietur. Juxta illud Horat:

Est quodam prodire tenus si non datur ultra.

Studia nostra sunt instar coenæ Platonice, quæ sequente die potius juvant, quàm præsentī, Ælianus lib. 2. var. hist. *Posterioris*, non *prioris* notæ juvenem, nisi præcoci sit sapientiâ, ad auditorium admittendum esse statuimus. Conf. Lieb. Coll. Eth. exe. 1. q. 15. Heid. Phil. mor. p. 1. VVend. phil. mor. lib. 1. c. 1. q. 24. Burg. Id. phil. mor: c. 1. th. 19. Nob: Gyll: F. c. Eth. f. 1. m. l. q. 13. M. Ax: coll. Eth. d. 1. f. 1. q. 12.

SECTIO SECUNDA

Oeconomicam, priorem specialem practicæ Philosophiæ partem in proscenium venire facit.

PRÆ-

P R Æ C E P T A

I. *Oeconomica est prudentia familiae constituenda
& administranda, ut in eadem feliciter vi-
vatur.*

II. *Dividitur in partem generalem & specialem.
Illa familiam in genere constituere & admini-
strare docet; Hac verò familiarum varietatem
& species perpendit.*

EXORDIIS

Ad

Præcepta in genere.

Cum disciplina Oeconomica nihil aliud quam specialis Ethica merito dici & possit ac debeat, applicata homini quæ est familiae membrum, tanta est ejus præstantia, tanta utilitas, tantaq; dignitas, ut homo præstantiorem ac nobiliorem in hoc ergastulo vix consequi aut obtinere queat. Hominem namq; à vitâ solitariâ revocat, eumq; ad societatem domesticam, quæ ab ipso Deo ac naturâ provenit, & constituendam & colendam & conservandam conso-
ciat. Hæc est disciplina, quæ domos parit, imò docet societatem domesticam divinæ esse institutionis: Moses etiam Dei ammanuens historiam originis mundi describens, author est Deum absoluto creationis opere primos parentes ad cohabitandum & propagandam speciem conjunxisse. Quo ipso significavit, ut eorum posterius non mixti confusiq; brutorum instar, sed certis domibus ac societatibus distincti viverent. Et ut gentes cum gentibus, tribus cum tribubus; sic familias cum familijs noluit misceri & confundi: est Deus ordinis non confusionis. Qui igitur in hac societate degit, sciat se in statu sancto & Deo placente constitutum esse, datâ operâ, ne turpiter suo fungatur officio.

officio. Proinde & jucunditate & utilitate disciplina œconomica, societatis domestica directricis moti, ejusdem constitutionem paulò altius expendemus.

Ad Præceptum I.

Cura prima, primus labor de definito est: Hoc enim præcognoscendum. *Oeconomia* (cui cognata est *œconomica*) vox origine Græca est, duplici gaudens notatione: vel enim dicitur quasi *ὁικονομία*, quod singulis personis domesticis legem faciendorum præscribat; vel quasi *ὁικονομία*, quod singulis certa officia & operas tribuat. Accipitur a. 1. Materialiter, pro ipsâ domo sive familiâ i. e. rebus & personis œconomiam constituentibus; ut magna sive parva œconomia. 2. Formaliter, prout ipsam domus administrationem, vel benè eam administrandi rationem significat. Sic veteres dixere; honesta ad opes via, nec cuiquam molesta, est bona œconomia, *Adam. Contzen. pol. l. 8. c. 9.* 3. Concretivè, sic & personas ac res substratas, & modum ritè administrandi complectitur. 4. Metaphoricè, & sic denotat administrationem & dispensationem; ut *Eph. 3. 2.* *ὁικονομία τῆς χάριτος*, dispensatio gratiæ divinæ. Apud Architectos, pro ædificij partium distributione. *Vitruv. l. 1. c. 2.* Apud oratores aliosq; scriptores, pro dispositione orationis vel scripti. *Cic. 1. de orat. & ad Att. l. 6. Ep. 1. Quint. ut Cl. Wesemb. juris Rom.* *Oeconomiam* conscripsit. Theologi etiam doctrinam de incarnatione & merito Christi œconomiam appellant. Acceptiones 1. & 3. ab hoc instituto non sunt alienæ, quarta planè impropria. Synonyma sunt *œconomia*, *familia* & *domus*, quæ (si illorum tollatur ambiguitas) indifferenter usurpantur. Vid. *Nob. Gyll. præcog. æ. on. Generis loco in def. asseritur Prudentia*, quæ de pluribus (ut in *l. 1. ex J. ad præc. 1. dictum*) Ethicâ, Politicâ &c. in quid

in quid & in casu recto prædicatur. *Differentia* absolvitur *objecto*, quod est familia, constans personis eam constituentibus cum rebus ad sustentationem necessarijs, & *sine*, tam *interno*, qui cum formâ coincidit in ordinariâ, rectâ & prudens te personarum & rerum dispositione, institutione & administratione consistente, quàm *externo* & *intermedio*, qui est hominis procreatio, & procreatorum sustentatio, ut beatè in domo vivatur.

Ad Præceptum II.

Divisioni *œconomica* in re ipsâ fundatæ omnes saniores Philosophi album addunt calculum. Nam *œconomica* vel considerat ea, quæ *familiam* quamlibet in genere *honestam* ac *beatam* efficiunt, undè oritur pars generalis; vel *species*, eidem pro varietate circumstantiarum constituendi & administrandi modum diversum applicando, perveſtigat, undè pars specialis. Ubi notandum: quòd, pro ratione gemini *finis interni constitutionis* & *conservationis familie*, duæ resultent partes *œconomica generalis*, videlicet *οὐσαρχική* seu *constitutiva*, & *διοικήτική* sive *administrativa*, nam huic amplificativa addi & potest & debet. Verùm cum praxis administrandi eadem ferme munia & officia requirat, quæ constituendi familiam: Idcirco Nob: Gyll. in suâ Synop. œcon. has partes distinctim non proponit, quod & ego pro tenui ingenij modulo, ob rationem adhibitam, necessarium esse non arbitror, sed hunc ordinem legitimum censeo *œconomicam* pertractandi, quo pars generalis absolvitur tractatu de personis earumq; officijs, deinceps de rebus earumq; acquisitione, usu & administratione; eiq; pars specialis subjungitur.

ζητήσις

2. An *œconomica* specialiter & distinctè à politica sit tractanda?

3. Distinctè considerandas esse has disciplinas, differentiam specificam hic non urgentes, sed identitatem sub-

jecti, finis ac mediorum, respectu saltē ordinum distinctiorum eam non tolerantem, haud sine ratione asserimus; id quod svadet, ut virtutes in generaliore parte, Ethicā, considerate, in æconomicā & politicā, tanquā specialioribus certo vitæ statui applicentur: In æconomicā, quatenus ad domum, ejusq; privatam felicitatem referuntur; in politicā, quatenus ad civitatem, ejusq; publicam salutem spectāt. Non secus ac de herbarum qualitatibus disputat cum Medico Physicus, ille quatenus ad sanitatem conducunt; hic quatenus sunt affectiones corporum naturalium. Proindē etiam hīc probē distinguendi sunt fines disciplinarum, & formale diversum ἀντίθετος & accuratē observandum, quod facit ut eadem, in utraq; harum disciplinarum pro diversā applicatione, sine confusione vitio locum inveniant. Vid. Lieb: Coll: pol. ex. 1. §. 4. Nob: Gyll: Synop. æcon. M. And: Thur: Synop. æcon. §.

2. An familia divisio in perfectam & imperfectam sit toleranda?

Æ. Familiam, ratione perfectionis, in perfectam & imperfectam dispesci, ipsa comprobatur experientia. Cū familiarum aliæ partibus tam essentialibus quā integralibus ita sint adimpletæ, ut nihil ampliùs ad suam perfectionem desiderent, quales sunt illorum, qui præter uxores & famulos, etiam liberos, aliasve res necessarias habent; aliæ verò imperfectæ, quæ defectu laborant vel ratione essentia, qualis est viduorum & viduarum domus: vel ratione integritatis, quales sunt eorum, quorum torus est sterilis, & qui servis aut opibus sunt destituti: vel ratione utriusq;, utpotè, quando alter abest conjugum, deficiunt liberi, nec rebus sustentationi inservientibus gaudent. Præsens autem ad perfectam familiam discursus primariò dirigitur. Vid. Nob: Gyll: M. Thur, Synop. æcon,

3. *An tres societates conjugalis, Paterna & Herilis sufficiant ad integritatem familiae constituendam?*

R. Pro duplici fine familia, videlicet hominis procreatione, & procreatorum sustentatione, non pauciores, quam tres personas ad familiam constituendam requiri oportet, scilicet patremfamilias, qui caput familiae dicitur, uxorem, quæ procreat, & Servum, qui prospicit liberis de victu. Unde duæ societates ex his pullantes, nimirum conjugalis & herilis, essentiam familiae constituere rectè statuuntur; societas verò paterna necessaria non est ad perfectionem familiae essentialem, sed integralem. Licet autem in familiâ etiam converterentur fratres & sorores, avi & nepotes, soceri & generi, socrus & nurus, cognati & agnati, cum tamen societates ex his resultanties sint illi accidentales, ternarium numerum societatum communiter receptum, augendum non censemus. Vid. Lieb. Coll. Pol. ex. 2. q. 7. Nob. Gyll. Synop. æc. dis. 1. pol. 1.

4. *Utrum conveniat Reges, Principes, verbi divini præcones esse æconomos?*

R. Omnibus personis tam publicis quam privatis, Ecclesiasticis & Politicis æconomiam perutilem ac necessariam esse liquidò constat. Quod non solum ratio, aliorumque scripta probant; verum etiam sacrae literæ contestantur. Exemplum habemus in ditissimo Regum Salomone, annonam per certos præfectos, certis & statis anni temporibus procurante, 3. Reg. 4. 7. Præter allatum, exemplum S:^r R:^r M:^r tis in nostrâ patriâ, optimè constitutâ, idem luculenter ostendit. Et Adam. Contz. pol. 1. 2. c. 9. Reges & principes, si boni fuerint æconomi, satis divites esse docet. Salutaris fuit Chilonis admonitio (referente Laërt. lib. 1.) quâ svasit, ut suæ quisque domui præisset: quod non sit idone-

& constitutionem catus publici in genere humano denotat. Quâ ratione distinguitur in *civilem* & *Ecclesiasticam*. (2) *Concretivè*, sic & formam administrandæ Reip. & hominum societatem certo in loco habitantium connotat. E. G. *Politia Svecica*, i. e. gens una cum formâ regiminis. (3) *populariter*, ita quicquid ad civitatem & vitam civilem spectat, significat. Sic Politicus non distinguitur ab Ecclesiastico. (4) *Philosophicè*, idque bifariam: vel *generaliter*, pro totâ Philosophiâ practicâ, undè Architectonica, Arist. I. 7. Eth. 2. dicitur; vel *specialiter*, pro tertiâ philosophiæ practice parte. Ceu hic loci. Hâc ratione iterum dupliciter sumitur: vel *οὐσυναρτησῶς*, prout notat legitimam præceptorum comprehensionem; vel *ἐκρινῶς*, atqui sic habitum Remp. *benè administrandi* & *gubernandi* significat. Differentia clarescit (α) *Objecto*, quod est *hominis societas civilis*, quatenus *felicizati* debet compos fieri, & (β) *sine* tam *interno*, qui consistit in *rectâ ratione ordinandi* & *administrandi*, quàm *externo*, qui est *benè beatèq;* in *civili societate vivere*.

Ad Præceptum II.

Hanc Politicæ divisionem, ad modum reliquarum disciplinarum practicarum ratione *finis*, qui est *tradere modum benè constituendi* & *administrandi* Remp. in re fundatam unanimis Philosophorum consensus approbat. Nam *politica* vel ea pertractat, quæ Remp. *quamlibet* in genere *felicem* ac *beatam* reddunt, undè resultat pars prior seu generalis; Vel *species Rerump.* persequitur, ijsq; pro varietate circumstantiarum *operas publicas constituendi* & *administrandi* diversimodè applicat, undè pullulat pars posterior sive specialis. Hanc partitionem, Arist. I.

1. *œcon. c. 1.* masculè propugnat, inquit: *Quòd politica sit & civitatem ab initio constituere, & constitutâ bene uti.* Cujus sententiam tanquàm veritati proximam etiam nos amplectimur, nixi hoc fundamento Logico: *Quòd data hac distributio, cum omnibus legibus seu normis bonæ distributionis convenit.* Est enim (1) *δύο-τρον* seu bimenbris. (2) *adequata toti distributo.* (3) *constat partibus, quæ inter se dissentiunt, & cum toto consentiunt.* Cum autem *praxis administrandi Reip.* eadem penè officia requirat, quæ *constituendi* (ut in *s. 2. c. 8. ad præc. 2. monitum*) ideoq; hic sollicitè non distinguuntur.

ζητησις

2. Num politica prudentia acquiri possit?

R. Licet actionum politicarum tanta videatur esse varietas, quæ certis cancellis & metis perfici, certisq; præceptis comprehendere, & methodo curtâ tradi haud facile possit, dissensus etiam hic sit maximus; interim si nimis rigidus *τρόπος τῆς ἐνέργειας* in hisce non exegeris, necum consenties eam certis præceptis concludi posse: Si *usum frequentem*, qui omnium magistrorum præcepta superat, comparaveris; si *experientiam*, quâ quisquis in re civili prudens haberi volet, opus habet non spreveris; si *historias*, undè tibi tuæq; Reip. quod imitère acquiras didiceris; si *peregrinationem modicam* (maximè proficuum est, varias Resp. earumque leges habere cognitâs) susceperis; si *conversationem* cum sapientibus, qui tradent divinorum humanorumq; notitiam, elegeris. Vid. *Schonb. 1. pol. 1. 3. Lieb. coll. pol. ex. 1. q. 1.*

2. An politia sine virtute feliciter administrari possit?

R. Negativa hujus quæstionis, *Causarum politia* enu-

meratione clarescet (α) *Efficientiā* : Nam sicut omnia Entia suam habent dependentiam à summo Ente (Deo) qui statim in mundi exordio *domesticam societatem, Politiarum seminarium* instituit, Gen. 1. v. 26. 27. & 28. Ita & *politia* & omnia *imperia* ab unico hoc fonte, ut Fr. part. de Reg. 1. c. 11. scitè dicit, suam trahunt originem. Huc referendi illi, qui alijs præsunt, ut ii, qui suberunt imperio, sint quàm beatissimi, Cic. ad Q. F. Ep. 1. hoc est, quod D. Paul. 1. Tim. 2. hortatur, ut *pietas & honestas inter homines cum pace vigeat.* (β) *Materia*: est enim *politia* multitudo benè beateq; viventium sub uno eodemq; imperio cohabitantium. (γ) *Forma*: *Politica* enim consistit in *rectâ & prudente institutione & administratione.* (δ) *Finis*: ad quem omnia *imperia* dirigenda, ut tutius in hoc mundo vivatur, *beatitudo politica* obtineatur. Conf. Lieb. Coll. pol. ex. 1. q. 10.

3. *An homo ad politicam societatem sit natus?*

¶ Hominem philosophus ζῶον φύσει πολιτικόν appellat, magis quàm apem, aut quodvis animal congregabile, quod melius, semper intendit *natura*; ideò ipsum trahi ad *communem consociationem* apertè indicat sermo homini à naturâ datus, quippè qui solitario supervacaneus foret. Ad hanc colendam à naturâ quasi impellitur, quæ alterum alterius ope indigere voluit, quod uni deest, præstò plerumq; est alteri. Cum nascitur omni auxilio destitutus, qui neq; materna ubera appetere neque etiam in adultâ ætate proprijs viribus omnia vitæ subsidia parare potest. Inferunt ex his *indigentiam, metum &c. politicam societatem* cepisse? Sit, externè cum alijs similibus *urgentes* sunt; interim tamen *causa proxima & internè impellens* est *naturalis hominis inclinatio*, divinâ vi incitata, quæ ipsi illam *habilitatem* implantavit, ut oblatâ quali-

qualicundq; occasione ad societatem civilem perveniret.
Vid. Lieb: Coll: Pol: e. 2. q. 1. Schonb. 1. 4. Burg: id. Phil. mor.
c. 1. th. 23. Nob: Gyll: disp. pol. 1.

4. *Utrum politia ante lapsum seu in statu innocentia ulla fuisset futura ?*

11. *Politia constitutione*, quâ talis, in *statu innocentie* non opus fuisse ad *improbritatem hominum corrigendam*, sed ad *civilem societatem conservandam*, quam sine ordine fluctuare noluit Deus, indeq; ut unicuiq; dispalesceret, quid & qualia munia sibi essent obeunda, extra omnem dubitationis aleam tutò ponimus. Siquidem nulla tum temporis fuisset impietas & injustitia, quæ à magistratu politico fuisset coercenda & punienda, nec regiminis illius forma fuisset introducta, ad justam peccati pœnam, sed planè diversa ab eâ, quæ jam in hoc statu corruptionis viget. Proindè haud inconvenienter ait Besold: Sicut *Resp. etiam hodiè pro diversitate subditorum aliarumq; circumstantiarum variantur*; ita & civile tunc imperium, longè ijs politijs, post peccatum, quas habemus, dissimile fuisset. *Conf. Lieb. Coll: pol: e. 1. q. 15.*

5. *Utrum conveniat solos Reges & Principes esse politicos ?*

12. *Remp.* non à solis Regibus & Principibus, sed etiam ab horum subditis consiliarijs, Senatoribus, consulibus &c. administrari, manifestum est. Essentia enim *Reip.* consistit in imperantibus & obtemperantibus, sibi invicem mutuis officijs obstrictis. Illi principaliter, quatenus omnes *Reip. gubernande* vias tenent, eandemq; prudenter administrant, & omnia ad salutem publicam dirigunt; Hi verò minùs principaliter, quatenus civilem prudentiam sibi acquisierunt, & in civili vitâ publicam salutem spectant, salutantur politici. *Vid. Lieb: Coll: pol: e. 1. q. 8. & 9.*

6. *Possuntne providentia divinâ everti Respublicæ?*
 xy. Princeps causa, quæ Resp. & imperia, si promptè sequantur, extollit & evehit, & easdem, si periodi fatales fiat elapsæ, deiecit & evertit. Dei providentia est, & omnino-vo-
 uis, quæ digèrit & disponit omnia, quod si foret opus, infinitis rationum momentis evinci posset, quamvis in luce mediâ lucernam accendere supervacaneum esse videatur. Deus ut Rerump. fundator benignus, ita everfor justus verè agnoscitur: mutat tempora & ætates, regna transfert, ut inquit Daniel ille prophetarum omnium πολιτικοί τ' αὖ, c. 2. v. 21. Nec ullum est in civitate malum, quod non fecerit Dominus, ut divinus ille vates Amos gravissimè c. 3. v. 6. pronunciat. Quod autem nulla politia de perpetuâ constantiâ & permanentiâ gloriari possit: id non mirum, cùm nil sub sole sit stabile, sed vanitatum vanitas & omnia vana. Undè Sen: Nihil publicè stabile est: tam hominum quàm urbium fata voluntur. Hanc inter alias causas everisionum Rerump. Schonb. 7. pol. 1. seqq. Heid. in orat. vol. 2. Nob; Gyll; disp. ult. pol. sufficienter recensent.

7. *Coronidis loco queritur: An Ethica, æconomica & politica specie distinctæ sint disciplinae?*
 xy. Distinctas non esse specie disciplinas, sed unius ejusdemq; contradistinctas partes, facile est probatu: cùm idem objectum quâ materiale & formale per omnes partes conspiciatur, actiones scilicet humane & ipse homo, quatenus feliciter in societate degendum; idem & ubiq; finis, nimirum beatitudo; eadem etiam media, videlicet virtutes: Nec obstat specialis virtutum in æconomicis & politicis applicatio, utpotè quæ identitatem modi considerandi non tollit. Hæc quæst. inter alias à Nob. Gyll; in coll. Eth; nervosè decisa, quò etiam pagellarum augustiâ exclusus Lectorem remitto.

COROL.

COROLLARIA MISCELLANEA.

Orthographia consuetudini servit, ideoq; sæpè mutata est. I. Grammaticum,

Metaphora est illustrior re significatâ. 2. Reth.

Generis deliberativi orationes rectè dicuntur Jvasoria. 3. Orat. (smi.

Intellectus divinus, ratione sui, non est causa syllogi- 4. Log.

Idem numero accidens nequit esse in diversis subjectis. 5. Metaph.

Anima una, non tres realiter distincta, in homine datur. 6. Phys.

Numerus dividitur in digitum, articulum & compositum seu mixtum numerum. 7. Arithm.

Totum suâ parte majus est. 8. Geomet.

Lux fortius illuminat objectum propinquius. 9. Optic.

Musica vocalis & instrumentalis omni aetati congruit. 10. Music.

Datur sphaera recta, parallela, & media inter illas obliqua. 11. Astron.

Mundus dividitur in Hemispharium superius & inferius. 12. Geogr.

Artes Mechanicae seu illiberales propriè dicta, non sunt philosophicae. 13. Mechan.

Quatuor summa imperia post diluviū in mundo fuisse, ex Danielis c. 2. & 7. meritò concluditur. 14. Hist.

Virtus recipit gradus, prout inest & ratione subjecti; non prout est & ratione essentia. 15. Ethic.

Sponsalia meditantibus, prudenti cum primis consideratione & devotis precibus opus est. 16. Oecon.

17. Polit. *Magistrat' subditis diverso resp. est prior & posterior.*
Nunc manum de tabulâ.

Deo Opt. Max. omnium artium ac disciplinarum Authori & Res-
tori laus, honor & gloria Soli debetur in omne ævum.

Præstantissimo Viro - Juveni
Dno. DANIELI ANXELIO, pro gradu in philo-
sophiâ disputanti, animo magis quàm verbis applaudens;

Gratulor eximios progressus, grator honores
Ex studijs amplos; ANXELIOq; decus!

Occupatissimus posui

MICHAEL Gyllenstålpe &c.

De rarâ quâdam inter mortales, & propè inusitatâ virtute,
Humanissimo atq; Literatissimo Viro, Candidato, Domino
DANIELI ANXELIO Smolando, conterraneo amicissi-
mo, pro Magisterij philosophici gradu modò disputaturo sic
gratulari:

Quàm tutò *Taurum* presso clangore fugaces
Transvolitant, Aquilas effugiuntq; Grues:
Tàm multis prodest præstare silentia rebus;
Et totidem, linguam non tenuisse, nocet.
Hinc tu verbosæ vovisse latentia lingvæ
Eligis, atq; pij martyris esse probas.

L. Mq; voluit

ENEVALDUS SVENON.
Gyldeh. Al. Eloq. Prof. Ord.

Qui cupit acclivum virtutis scandere collem,
Multa ferex faciet valdè molesta sibi.
Magna hæc te DANIEL Superâsse pericula monstras,
Doctæ dum Themidos summa cacumina adis.
Quare tibi ANXELI voveo præceptor amande,
Ut fias Patrij, non leve nomen agri.

Hæc paucula honoris gratiâ gratulabundus apposui;

PETRUS EBBERI WIRESTADIUS.